

دریافت: ۹۸/۰۵/۱۰

تصویب: ۹۸/۰۸/۲۶

صص: ۸۶ - ۶۵

شناسایی ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران

امین‌رضا بخشی‌چناری^{۱*}، محمود گودرزی^۲، سیدنصرالله سجادی^۳، مجید جلالی‌فراهانی^۴

چکیده

مقدمه و هدف: هدف از این تحقیق شناسایی ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران بود.

روش‌شناسی: کل فرآیند پژوهش شامل دو مرحله بود، مرحله اول پژوهش شامل: تحقیق کیفی (با استفاده از اسناد و مدارک موجود در کتابخانه‌ها و پایگاه‌های اینترنتی، مطالعه مقالات علمی معتبر در نشریات داخلی و خارجی، کتب مرتبط با حوزه دیپلماسی و ابزار مصاحبه با اساتید دانشگاه و نخبگان)، مرحله دوم پژوهش شامل: تحقیق کمی از نوع توصیفی-تحلیلی (با استفاده از روش دلفی و AHP). جامعه آماری در بخش کیفی کلیه مدیران و متخصصان صاحب‌نظر در ارتباط با موضوع دیپلماسی ورزشی بودند و از آنجایی که در روش‌های کیفی، تعداد نمونه‌ها از قبل تعیین نمی‌شود در نتیجه تا جایی که نسبت به موضوع تحقیق اشباع نظری حاصل شد مصاحبه ادامه یافت، بنابراین در این مرحله از دو روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی استفاده شد. در بخش کمی و در بخش دلفی نیز جامعه آماری شامل ۲۰ نفر از اساتید نخبه دانشگاهی که در حوزه مدیریت ورزشی، علوم سیاسی و مدیریت استراتژیک تخصص داشتند که با استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس انتخاب شدند. در بخش AHP نیز جامعه آماری تلفیقی از خبرگان و متخصصان در بخش مصاحبه و اساتید دانشگاهی آگاه به موضوع در بخش دلفی بودند که به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس استفاده شدند. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی به صورت اجرا و ویرایش مصاحبه، کدگذاری نظرات، طبقه‌بندی نظرات در گروه‌های مفهومی یکسان، تفسیر و ترکیب مفاهیم برآمده از پژوهش بود. در بخش دلفی با استفاده از فراوانی داده‌های حاصل از پرسشنامه دلفی در مرحله اول و دوم، برای حذف متغیرهای غیرضروری استفاده شد. همچنین در بخش روش AHP برای وزن‌دهی متغیرهای پژوهش از نرم‌افزار AHP MASRET استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که تدوین دستورالعمل اجرایی-رفتاری هیئت‌های ورزشی اعزامی به رخدادهای بین‌المللی، میزبانی رخدادهای بین‌المللی، استفاده از ورزش برای معرفی تغییرات مثبت داخلی به افکار

۱ دکترای مدیریت ورزشی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول) aminchenari@gmail.com

۲ استاد مدیریت ورزشی دانشگاه تهران، mgoodarz@ut.ac.ir

۳ استاد مدیریت ورزشی دانشگاه تهران، nsajjadi@ut.ac.ir

۴ دانشیار مدیریت ورزشی دانشگاه تهران، jalali@ut.ac.ir

عمومی جهان، شرکت ورزشکاران در فعالیت‌های خیریه و بین‌المللی، سفیران ورزشی، کسب کرسی‌های بین‌المللی و... از مهمترین ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای دستیابی به اهداف بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه نخبگان بود.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های به‌دست آمده می‌توان گفت که جمهوری اسلامی ایران به دلیل وجود توان بالقوه ورزشی کشور می‌تواند با شکل دادن به دیپلماسی ورزشی خود از ورزش و رویدادهای ورزشی به عنوان ابزاری برای پیشبرد اهداف خود در سطح بین‌المللی بهره‌مند شود.

واژه‌های کلیدی: دیپلماسی ورزشی، روش دلفی، سیاست خارجی.

مقدمه

اگر دیپلماسی را فن مدیریت تعامل با جهان خارج توسط دولت‌ها بدانیم، ابزارها و سازوکارهای متعددی برای اعمال این مدیریت می‌توان به کار گرفت. از آنجا که ملاحظات سیاسی، اقتصادی و امنیتی به طور سنتی سه حوزه بنیادین در مباحث سیاست خارجی را تشکیل می‌دهد؛ لذا در نظام بین‌الملل، سیاست خارجی کشورها با هدف تامین منافع ملی کشور در این سه حوزه طراحی و با سازکارها و ابزارهایی از همین سه حیطه اجرایی می‌شوند. با این حال، به باور بسیاری از اندیشمندان و صاحب‌نظران روابط بین‌الملل، فرهنگ و مولفه‌های فرهنگی رکن چهارم سیاست خارجی هر کشوری را تشکیل می‌دهد (۱). دیپلماسی فرهنگی شاخه‌ای از دیپلماسی عمومی است که به برقراری، توسعه و پیگیری روابط با کشورهای خارجی از طریق فرهنگ، هنر و آموزش می‌پردازد. لذا فرآیند موثری است که در آن فرهنگ یک ملت به جهان بیرون عرضه می‌شود و خصوصیت منحصر به فرد فرهنگی ملت‌ها در سطوح دوجانبه و چندجانبه ترویج می‌شود (۲). در این بین دولت‌ها از طریق دیپلماسی فرهنگی سه هدف عمده را دنبال می‌کنند: الف) کسب وجهه بین‌المللی در میان سایر اقوام و ملت‌ها و اثرگذاری بر رفتار آن‌ها، ب) ایجاد نهادهای علمی، فرهنگی جدید به‌منظور برقراری روابط پایدار و صمیمیت بیشتر میان جوامع مختلف، ج) فهم دقیق اصول موجود در فرهنگ سایر ملت‌ها و کنکاش در ریشه‌های فرهنگی و اجتماعی دیگر جوامع با هدف ارتقای درک متقابل میان ملت‌ها (۳). به‌عبارت دیگر، در دیپلماسی عمومی مخاطب برنامه‌ها را مردم، نخبگان سیاسی، فرهنگی و در مجموع جمعیتی غیر از مسئولان تشکیل می‌دهند و در این زمینه از ابزار مختلفی مانند تبلیغات رسانه‌های جمعی و تأثیرگذاری فرهنگی از طریق دانشگاه‌ها و... استفاده کنند. در واقع دولت‌ها سعی دارند از طریق دیپلماسی عمومی افکار عمومی را با خود همراه کنند تا برای رسیدن به اهداف سیاست خارجی خود با مشکلات کمتری مواجه شوند (۴). از طرفی بسیاری از صاحب‌نظران حوزه دیپلماسی عمومی از ورزش و رویدادهای ورزشی به عنوان یک پدیده فرهنگی که مخاطبان بسیاری را در قشرها و گروه‌های مختلف جامعه به خود اختصاص می‌دهند یاد می‌کنند. آن‌ها بر این باورند که فضاهای ورزشی (اعم از میداین مسابقات، رسانه‌های ورزشی، طرفداران و علاقه‌مندان) زمینه بسیار مناسبی را برای شناساندن و فرستادن پیام یک ملت به وجود می‌آورد، به گونه‌ای که یکی از وجوه دیپلماسی

غیررسمی در قالب دیپلماسی ورزشی است که با هدف استفاده از ورزش برای دستیابی به مقاصد و تامین منافع ملی محسوب می‌شود. به همین دلیل دستگاه دیپلماسی کشورها برای داشتن یک سیاست خارجی موفق با هدف حضور قدرتمندانه در مجامع بین‌المللی به ورزش و رویدادهای ورزشی و به طور کلی دیپلماسی ورزشی توجه ویژه‌ای دارند (۵). ورزش نمونه مطالعاتی مهمی برای جامعه جهانی امروز به شمار می‌رود؛ از یک سو نقش آن در تحکیم روابط میان کشورها و از سوی دیگر نقش ابزاری این پدیده در جهت سنجش و مقایسه کشورها با یکدیگر موجب شده تا امروزه پژوهشگران از ورزش به عنوان مؤلفه‌ای جدانشدنی از تمامی ارتباطات و تعاملات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و به‌ویژه سیاسی کشورهای مختلف جهان یاد کنند (۶). کارکردهای بین‌المللی ورزش، به منزله یک منبع قدرت نرم آن را به ابزار سیاست خارجی و دیپلماسی عمومی تبدیل کرده به طوری که کشورها سعی دارند از ورزش برای اهداف گسترده خود در خصوص کسب قدرت، ثروت و افزایش منزلت بین‌المللی استفاده کنند، این وضعیت موجب ظهور مفهوم جدید دیپلماسی ورزشی در کنار دیگر انواع دیگر دیپلماسی‌ها شده است. درحالی که ژرمن‌ها، ایالات متحده و ژاپنی‌ها خود را رهبران این حوزه می‌دانند، سایر کشورها سعی می‌کنند تا از آنان پیروی کنند زیرا معتقدند که در روابط بین‌المللی در دنیای کنونی، دیپلماسی ورزشی به فهم بهتر روابط و دوستی‌ها کمک می‌کند و کلیشه‌ها و تعصب را از بین می‌برد و به نسبت سایر دیپلماسی‌ها، ابزاری "کم‌خطر، کم‌هزینه و پرمحتوا" برای فعالیت‌های دیپلماتیک است (۷).

در زمینه دیپلماسی ورزشی تاکنون پژوهش‌های کیفی بسیاری در داخل و خارج از کشور انجام شده است. از جمله بخشی‌چناری و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی با عنوان ارائه راهکارهایی برای توانمندسازی و ارتقای دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به این نتیجه رسیدند که بازنگری آئین‌نامه‌های اجرایی نهادهای ورزشی (وزارت ورزش، کمیته ملی المپیک و...)، برگزاری جلسات هماهنگی بین وزارت ورزش و وزارت خارجه به عنوان متولیان اصلی دیپلماسی ورزشی، آموزش مدیران سیاسی ورزشی کشور با اصول اولیه تعاملات بین‌المللی در سطح جهانی می‌تواند از مهم‌ترین راهکارهای تقویت این دیپلماسی باشد (۸). بخشی‌چناری و همکاران (۱۳۹۷)، در تحقیقی دیگر با عنوان نقش دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران به این نتایج دست یافتند که معرفی فرهنگ غنی و متمدن ایران، معرفی جاذبه‌های گردشگری کشور و در ادامه آن جذب جهانگردان و ایجاد زمینه بهتر برای گفتگو بین اقوام و ملل مختلف، مواجه شدن با مقاومت کمتر در جوامع و کشورهای مقصد در مذاکرات سیاسی، احتمال کاهش درگیری نظامی میان کشورها و کاهش اهمیت مسائل نظامی، عاری بودن دیپلماسی ورزشی از لحن خصمانه در کنار جذابیت بیشتر این نوع دیپلماسی نسبت به سایر دیپلماسی‌ها از مهمترین نقش‌های دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بود (۹). شریعتی و ناظمی (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان طراحی مفاهیم فرهنگ صلح‌ساز ورزش در توسعه روابط بین‌الملل (مطالعه موردی ویو «جهان عاری از خشونت و افراطی‌گری» ریاست جمهوری ایران) به این نتیجه رسیدند که از میان پدیده‌های

مختلف، ورزش به عنوان یکی از مصادیق بارز صلح‌جویی در هزاره سوم توانسته است جایگاه ویژه‌ای در میان برنامه‌های صلح‌جویانی کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته (برزیل، چین، روسیه، هند و آفریقای جنوبی) ایفا کرده و این کشورها از ورزش به‌عنوان اهرم و ابزاری برای بیان خواسته‌های خود از جامعه جهانی استفاده کرده‌اند (۱۰). در تحقیقات خارجی نیز دیکسون^۱ و همکاران (۲۰۱۹)، در تحقیقی با عنوان بررسی ساختار و فرآیند آغازین دیپلماسی ورزشی به این نتیجه رسیدند که ورزش و رویدادهای ورزشی همچنان نقش مهمی در تقویت و توسعه روابط دیپلماتیک بین کشورها و ایجاد صلح در جهان ایفا می‌کند (۱۱). مین و چوی^۲ (۲۰۱۹) در تحقیق خود با عنوان همکاری‌های ورزشی بین دو کره؛ و نقش بیش از اندازه دیپلماسی ورزشی در کره جنوبی به این نتیجه رسیدند که استفاده از ورزش به عنوان ابزاری دیپلماتیک بین کشورهای کره شمالی و کره جنوبی در حال گسترش است و از اوایل دهه ۱۹۶۰ به بعد، مبادلات ورزشی بین دو کره، بیشتر به یک عامل اجتماعی برای همکاری‌های سیاسی شبیه بوده است (۱۲). فولرتون و همکاران^۳ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان تبدیل شدن دیپلماسی ورزشی به خروجی‌های دیپلماتیک؛ با ارئه یک مدل دیپلماسی ورزشی به این نتایج دست یافتند که اگر منابع دیپلماسی ورزشی هدفمند، خلاقانه و صحیح انتخاب شوند و این منابع متناسب با استراتژی‌های سیاسی هر کشور (ایالت) باشد خروجی‌های آن می‌تواند هم‌راستای خروجی‌های دیپلماتیک مدنظر اهداف سیاسی هر کشور باشد (۱۳). کوبیرسکی^۴ (۲۰۱۷)، در تحقیق خود با عنوان دیپلماسی ورزشی در کشور نروژ به این نتیجه دست یافت که یک دیپلماسی ورزشی توانمند می‌تواند نقشی تاثیرگذار و کمکی در برند ملی و معرفی هویت ملی این کشور داشته باشد (۱۴). دسن اجنیو و همکاران^۵ (۲۰۱۵)، در تحقیق خود از دانشگاه کاتالونیا و پامپوفارباي اسپانیا به مطالعه بررسی تجزیه و تحلیل اقدام تور صلح باشگاه بارسلونا در سال ۲۰۱۳ در اسرائیل و فلسطین پرداختند. در این تحقیق علاوه بر پرداخته شدن به ماهیت اقدام باشگاه بارسلونا جهت تمرینی برای دیپلماسی ورزشی به این نتیجه دست یافتند که در این طرح مشکلات سیاسی به علت جغرافیای سیاسی خاورمیانه پیش آمد که می‌توان محدودیت‌های دیپلماسی ورزشی قلمداد شوند (۱۵). در این میان، جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان کشوری تاثیرگذار در توسعه تعاملات منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین به لحاظ حکومتی، به‌عنوان یگانه حکومت مردم‌سالاری دینی در جهان، از حیث استقلال سیاسی می‌درخشد و این موضوع که حکایت از عدم تعهد واقعی به قدرت‌های بیگانه دارد، موقعیت ایران را در منطقه و جهان حائز اهمیت روزافزون نموده است. اکنون جمهوری اسلامی ایران بازیگری مهم در پهنه منطقه است که در معادلات جهانی نمی‌توان نقش مهم آن را نادیده گرفت. مطمئناً ایران در تاریخ دیپلماسی طولانی خود با مشکلات زیادی روبرو بوده است. در دوره پس از انقلاب و به‌ویژه در سال‌های نخست پیروزی انقلاب اسلامی،

1. Dixon et all

2. Min & Choi

3. Fullerton et all

4. Kobierski

5. De San Eugenio et all

سیاسات خارجی ایران به تحریک، آشوبگری، خرابکاری، گروگانگیری و تروریسم از طرف غرب متهم می‌شد. در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب نیز، تحریم‌های یک جانبه و خصمانه آمریکا و اسرائیل، و تنظیم لایحه‌ای برای تشدید تحریم‌های اقتصادی علیه ملت ایران، اهمیت دیپلماسی را بیش از پیش آشکار می‌کند (۱۶). مرور تحقیقات گذشته در داخل و خارج کشور نشان می‌دهد که با وجود مزایای استفاده دیپلماسی ورزشی، اکثر آن‌ها از این دیپلماسی به عنوان عاملی قدرتمند و تاثیرگذار برای رسیدن به اهداف ملی و فراملی خود استفاده می‌کنند و کمتر به معرفی و شناسایی ابزارهای دیپلماسی ورزشی پرداخته‌اند. بنابراین خلاء پژوهش‌های مربوط به ابزارهای دیپلماسی ورزشی اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر را از لحاظ نظری توجیه می‌کند، از لحاظ اهمیت و ضرورت کاربردی پژوهش می‌توان بیان کرد که شناخت ابزارهای دیپلماسی ورزشی تصمیم‌گیران سیاسی ایران در وزارت امور خارجه و مدیران عالی ورزش در وزارت ورزش و جوانان را به استفاده از این پدیده نوظهور دنیای سیاست، جهت ارتقای روابط بین‌الملل از طریق ورزش ترغیب نماید. از طرفی با توجه به موقعیت حساس کنونی ایران در عرصه جهانی و ایجاد فشار از سوی برخی کشورهای خاص، و از سوی دیگر حضور پررنگ تیم‌های ملی ایران در رویدادهای بین‌المللی پربیننده مانند بازی‌های المپیک، جام جهانی فوتبال و لیگ جهانی والیبال فرصتی به وجود آمده است تا ضمن کاهش فشار جامعه جهانی، سیاستمداران و نخبگان ورزش کشور با اتکا به روش‌ها و ابزارهای جدید به ارتقای جایگاه ایران در ساختار جهانی، به تامین منافع ملی کشور کمک کنند. حال با توجه به مطالب فوق و با توجه به نقش بی‌بدیل دیپلماسی ورزشی از یک سو و نقش کلیدی کشورمان در منطقه و جهان، جمهوری اسلامی ایران می‌تواند از ورزش و دیپلماسی ورزشی به عنوان ابزاری به نسبت کم هزینه‌تر و در عین حال جذاب‌تر در تحقق اهداف و منافع بین‌المللی خود استفاده نماید. لذا با توجه به کمبود پژوهش‌های مرتبط در این زمینه در داخل کشور، پژوهش حاضر سعی دارد تا ضمن بررسی وضعیت دیپلماسی ورزشی کشور به معرفی، شناسایی و اولویت‌بندی ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران پردازد.

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها از نوع پژوهش‌های میدانی بود، با توجه به موضوع پژوهش، روش تحقیق آمیخته یا ترکیبی^۱ از نوع اکتشافی متوالی^۲ است که در آن ابتدا روش کیفی و سپس از روش کمی استفاده می‌شود.

جامعه آماری پژوهش در بخش کیفی کلیه مدیران و متخصصان صاحب‌نظر و آگاه در ارتباط با موضوع دیپلماسی ورزشی بودند که برخی از آن‌ها دارای سابقه پست‌های عالی مدیریتی سیاسی- ورزشی در کشور بودند و از آنجایی که در روش‌های کیفی، تعداد نمونه‌ها از قبل تعیین نمی‌شود در نتیجه تا جایی که نسبت به موضوع تحقیق اشباع نظری حاصل شد مصاحبه ادامه یافت، بنابراین در این مرحله از دو روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی استفاده شد. بر همین اساس با ۱۶ نفر از افراد متخصص، تعداد ۲۲ مصاحبه (برخی از افراد بیش از یک بار مورد مصاحبه قرار گرفتند) انجام شد. جامعه آماری در بخش کمی نیز بدین صورت بود که با درخواست از طریق ایمیل از ۴۰ استاد دانشگاهی که در حوزه مدیریت ورزشی، مدیریت استراتژیک و علوم سیاسی تخصص داشتند، خواسته شد تا در گروه دلفی پژوهش مشارکت داشته باشند که از این تعداد، ۲۰ استاد دانشگاه که بعضی از آن‌ها سمت‌های عالی اجرایی در ورزش داشتند در گروه دلفی در دو مرحله مشارکت کردند، روش نمونه‌گیری در بخش دلفی غیراحتمالی بود. در نهایت در بخش AHP نیز جامعه آماری تلفیقی از خبرگان و متخصصان در بخش مصاحبه و اساتید دانشگاهی آگاه به موضوع در بخش دلفی بودند که به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس استفاده شدند که از ۳۶ پرسشنامه ارسالی، تعداد ۳۵ پرسشنامه AHP تکمیل و بازگردانده شد. به‌طور کلی این پژوهش طی یک فرآیند چهار مرحله‌ای به شرح زیر صورت گرفت:

مرحله اول: از طریق رجوع به اطلاعات موجود در پایگاه‌های اینترنتی، کتب، مجلات و نشریات مختلف، به بررسی وضعیت دیپلماسی ورزشی در سایر کشورها و بررسی وضعیت موجود این دیپلماسی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و مروری بر مبانی نظری و پیشینه موضوع و مقایسه آنها با یکدیگر پرداخته شد. مرحله دوم پژوهش: با انجام مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته و از نوع مصاحبه مفهومی (هدف این نوع مصاحبه توضیح و تشریح مفهومی یک پدیده یا موضوع است. در این روش مصاحبه‌گر قصد دارد ساختار مفهومی مفاهیم را در رابطه با یک پدیده تشریح نماید.) با کلیه مدیران و متخصصان صاحب‌نظر و آگاه در ارتباط با موضوع دیپلماسی ورزشی به همراه خبرگان دانشگاهی، متغیرهای اصلی پژوهش شناسایی شد. مرحله سوم پژوهش: هدف از این مرحله از پژوهش وزن‌دهی و رتبه‌بندی متغیرهای شناسایی شده در مرحله پژوهش می‌باشد. یکی از روش‌های مناسب برای وزن‌دهی و رتبه‌بندی متغیرها، روش AHP (فرآیند تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی) می‌باشد. به علت همپوشانی داشتن متغیرها با یکدیگر و برای تفکیک متغیرها از یکدیگر و حذف متغیرهای غیرضروری، به طوری که هیچ

1. Mixed Method

2. Sequential Exploratory

متغیری ناخواسته حذف شود، از روش دلفی قبل از به‌کارگیری روش AHP استفاده گردید. در رابطه با روش‌شناسی پژوهش، با توجه با ماهیت موضوع و ادبیات تحقیق، به نظر رسید راه اساسی دستیابی به نتیجه صحیح و کاربردی، استفاده از نظرات کارشناسان و متخصصین در این زمینه است. در این راستا مدل دلفی به عنوان مدلی که می‌توانست با جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل نظرات کارشناسان، متغیرهای پژوهش را غربالگری کند مورد توجه و انتخاب پژوهشگران قرار گرفت. مرحله چهارم پژوهش: بعد از انجام روش دلفی در دو دور و غربال شدن متغیرهای فرعی، برای وزن‌دهی و رتبه‌بندی (اولویت‌بندی) ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران با توجه به متغیرهای اصلی از روش AHP استفاده شد. فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی به صورت اجرا و ویرایش مصاحبه، کدگذاری نظرات، طبقه‌بندی نظرات در گروه‌های مفهومی یکسان، تفسیر و ترکیب مفاهیم برآمده از پژوهش بود. در بخش دلفی با استفاده از فراوانی داده‌های حاصل از پرسشنامه دلفی در مرحله اول و دوم، برای حذف متغیرهای غیرضروری استفاده شد. همچنین در بخش روش AHP از نرم‌افزار AHP MASRET برای وزن‌دهی متغیرهای پژوهش استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش در بخش کیفی در جدول ۱، نشان می‌دهد که به لحاظ جنسیت، ۱۵ نفر مرد (۹۳/۷۵ درصد) و ۱ نفر زن (۶/۲۵ درصد)؛ به لحاظ تحصیلات، ۱ نفر کارشناسی ارشد (۶/۲۵ درصد) و ۱۵ نفر دکترا (۹۳/۷۵ درصد) و از آنجایی که همه افراد مصاحبه شونده از اساتید دانشگاه و مقامات عالی ورزش بودند بنابراین اعضای نمونه فاقد مدرک کارشناسی بودند؛ و در نهایت به لحاظ تخصص دانشگاهی، ۱۰ نفر از اساتید دانشگاه در حوزه علوم ورزشی (۶۲/۵ درصد)، ۲ نفر از اساتید دانشگاه در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل (۱۲/۵ درصد)، ۲ نفر از اساتید دانشگاه در حوزه مدیریت استراتژیک (۱۲/۵ درصد)، و در نهایت ۲ نفر از مقامات عالی ورزش کشور و استاد دانشگاه در حوزه مدیریت ورزشی بودند.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش در بخش کیفی

متغیر	ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۱۵	۹۳/۷۵
	زن	۱	۶/۲۵
تحصیلات	کارشناسی ارشد	۱	۶/۲۵
	دکترا	۱۵	۹۳/۷۵

۶۲/۵	۱۰	استاد دانشگاه در حوزه علوم ورزشی	تخصص (۶ نفر از مصاحبه‌شوندگان علاوه بر داشتن کرسی تدریس در دانشگاه‌های معتبر، سمت اجرایی عالی نیز در ورزش کشور داشتند)
۱۲/۵	۲	استاد دانشگاه در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل	
۱۲/۵	۲	استاد دانشگاه در حوزه مدیریت استراتژیک	
۱۲/۵	۲	مقامات عالی سابق ورزش کشور	

در توصیف تحلیلی مصاحبه‌شونده‌ها، از مجموع ۱۲ نفر از اساتید دانشگاه در رشته‌های مدیریت ورزشی، مدیریت استراتژیک، علوم سیاسی، روابط بین‌الملل و... تعداد ۱۶ مصاحبه، از مجموع ۲ نفر از مدیران سابق ارشد وزارت ورزش و جوانان ۲ مصاحبه، و در نهایت از مجموع ۲ نفر از سفیران و مدیران سابق وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ۲ مصاحبه انجام شد.

جدول ۲. توصیف مصاحبه‌شوندگان پژوهش

توضیحات	تعداد مصاحبه	تعداد	سمت صاحب‌نظران
رشته مدیریت استراتژیک، مدیریت ورزشی، علوم سیاسی و...	۱۸	۱۲	اساتید دانشگاه‌های ایران
در سطح: وزیر و معاون وزیر دولت یازدهم	۲	۲	مدیران عالی‌رتبه ورزش کشور
سفیر بازنشسته دولت هفتم	۱	۱	سفیر سابق جمهوری اسلامی ایران
عضو کمیسیون سیاست خارجی مجلس	۱	۱	نماینده سابق مجلس

جدول ۳. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش در بخش کمی (دلفی و AHP)

متغیر	ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۱۹	۹۵
	زن	۱	۵

تحصیلات	کارشناسی ارشد	۰	۰
	دکتر	۱۰۰	۲۰
تخصص	استاد دانشگاه در حوزه علوم ورزشی	۷۰	۱۴
	استاد دانشگاه در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل	۲۰	۴
	استاد دانشگاه در حوزه مدیریت استراتژیک	۱۰	۲

همان‌گونه در جدول فوق مشاهده می‌شود، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد در بخش کمی نشان می‌دهد که به لحاظ جنسیت، ۱۹ نفر مرد (۹۵ درصد) و ۱ نفر زن (۵ درصد)؛ به لحاظ تحصیلات، آنجایی که همه افراد مصاحبه شونده از اساتید و اعضای هیئت علمی دانشگاه بودند همه اعضای نمونه دارای مدرک دکترا (۱۰۰ درصد)، و در نهایت به لحاظ تخصص و مدرک دانشگاهی، ۱۴ نفر از اساتید دانشگاه در حوزه علوم ورزشی (۷۰ درصد)، ۴ نفر از اساتید دانشگاه در حوزه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل (۲۰ درصد)، ۲ نفر از اساتید دانشگاه در حوزه مدیریت استراتژیک (۱۰ درصد)، بودند.

با پایان یافتن مصاحبه‌ها با اساتید و نخبگان دانشگاهی، مدیران عالی‌رتبه ورزش کشور، سفیران و مدیران سیاسی سابق جمهوری اسلامی ایران، تعداد ۱۴ متغیر در حول اهداف پژوهش شناسایی شد که در ادامه به تفسیر و تفکیک هر کدام از این متغیرها پرداخته شده است.

جدول ۴. نتایج حاصل از مصاحبه‌ها، شناسایی ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی

جمهوری اسلامی ایران

متغیر اصلی	تعداد متغیرها	متغیرهای فرعی مربوط
ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی	۱۴	۱. رسانه‌سازی بین‌المللی تحولات ورزشی داخل کشور ۲. تدوین دستورالعمل اجرایی- رفتاری هیئت‌های ورزشی اعزامی به رخدادهای بین‌المللی ۳. میزبانی رخدادهای بین‌المللی ۴. بهره‌گیری از سنت‌های ورزشی کشور هدف ۵. استفاده از ورزش برای معرفی تغییرات مثبت داخلی به افکار عمومی جهان ۶. برگزاری میهمانان ورزشی

<p>در سفارتخانه‌های کشور ۷. توسعه بین‌المللی سازمان‌های ورزشی داخلی ۸. شرکت ورزشکاران در فعالیت‌های خیریه و بین‌المللی ۹. ایجاد تحولات ساختاری در دستگاه دیپلماسی عمومی ۱۰. سفیران ورزشی ۱۱. بورسیه‌های ورزشی ۱۲. کسب کرسی‌های بین‌المللی ۱۳. حضور ورزشکاران، مربیان، مدیران ورزشی و ... در جلسات تصمیم‌گیری مرتبط با دیپلماسی ۱۴. تنظیم دستورالعمل‌ها و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی ورزشی بین دستگاه دیپلماسی و ورزش</p>		
---	--	--

همان‌طور که در جدول ۴، مشاهده می‌شود، با پایان مصاحبه‌ها، تعداد ۱۴ متغیر حول اهداف پژوهش شناسایی شد. بعد از پایان دور اول روش دلفی تعداد متغیرهای شناسایی شده مرحله مصاحبه از ۱۴ متغیر به ۱۰ متغیر کاهش یافت. در این مرحله، متغیرهایی که ۶۰ درصد پاسخ‌دهندگان به آن‌ها جواب مثبت (بلی) دادند در چرخه تحقیق باقی می‌ماندند و متغیرهایی که کمتر از این مقدار پاسخ دریافت کردند از چرخه حذف شدند. همچنین لازم به ذکر است که در ذیل هر بخش از پرسشنامه‌های دلفی، پاسخ‌دهندگان در گروه دلفی می‌توانستند متغیرهای جدیدی که به نظر آن‌ها از قلم افتاده بود و می‌توانست در آن بخش وارد شود را پیشنهاد دادند که در این قسمت متغیر جدیدی شناسایی نشد. در نهایت اینکه بعد از پایان دور دوم روش دلفی و غربالگری نهایی، تعداد متغیرها همان ۱۰ متغیر باقی ماند. بعد از انجام روش دلفی در دو دور و غربال شدن متغیرهای فرعی مرتبط با متغیرهای اصلی، برای وزن‌دهی و رتبه‌بندی کردن متغیرهای شناسایی شده ابزارهای دیپلماسی ورزشی در پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران از روش AHP استفاده شد.

جدول ۵. نتایج نهایی حاصل از دور دوم روش دلفی

پاسخ مثبت	ابزارهای دیپلماسی ورزشی
۹۰ درصد	رسانه‌سازی بین‌المللی تحولات ورزشی داخل کشور، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟

۷۰ درصد	تدوین دستورالعمل اجرایی - رفتاری هیئت‌های ورزشی اعزامی به رخدادهای بین‌المللی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۹۰ درصد	میزبانی رخدادهای بین‌المللی ورزشی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۴۵ درصد	بهره‌گیری از سنت‌های ورزشی کشور هدف، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۸۰ درصد	استفاده از ورزش برای معرفی تغییرات مثبت داخلی به افکار عمومی جهان، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۵۰ درصد	برگزاری میهمانان ورزشی در سفارتخانه‌های کشور، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۸۰ درصد	توسعه بین‌المللی سازمان‌های ورزشی داخلی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۸۰ درصد	شرکت ورزشکاران در فعالیتهای خیریه و بین‌المللی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۴۵ درصد	ایجاد تحولات ساختاری در دستگاه دیپلماسی عمومی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۱۰۰ درصد	پرورش سفیران ورزشی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۴۰ درصد	ایجاد بورسیه‌های ورزشی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟

۱۰۰ درصد	کسب کرسی‌های بین‌المللی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۱۰۰ درصد	حضور ورزشکاران، مربیان، مدیران ورزشی و ... در جلسات تصمیم‌گیری مرتبط با دیپلماسی، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟
۷۰ درصد	تنظیم دستورالعمل‌ها و تفاهم نامه‌های بین‌المللی ورزشی بین دستگاه دیپلماسی و ورزش، یکی از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی ج.ا.ا می‌باشد؟

همان‌طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، متغیرهای "برگزاری میهمانان ورزشی در سفارتخانه‌های کشور"، "ایجاد تحولات ساختاری در دستگاه دیپلماسی عمومی"، "بهره‌گیری از سنت‌های ورزشی کشور هدف" و "بورسیه‌های ورزشی"؛ به دلیل اینکه پاسخ‌دهندگان به آن‌ها کمتر از ۶۰ درصد پاسخ مثبت دادند در این مرحله حذف شدند. با توجه به اهداف پژوهش، ۱۰ متغیر باقیمانده پس از پایان دو دور دلفی به روش AHP اولویت‌بندی شدند. اما قبل از آن خبرگان مقایسه‌هایی را بین متغیرهای شناسایی شده انجام داده و امتیاز آن‌ها را نسبت به یکدیگر تعیین می‌کنند. این مقایسه‌ها بر اساس جدول ۹ کمیته انجام می‌شود. ارجحیت یک گزینه یا عامل نسبت به خودش مساوی با یک است، لذا اصل معکوس بودن یک عامل نسبت به دیگری و ارجحیت یک برای یک عامل یا گزینه نسبت به خودش، دو خاصیت اصلی ماتریس مقایسه‌ای دو به دوی در فرآیند AHP هستند، این ماتریس در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶. ماتریس زوجی متغیرهای شناسایی شده

متغیره ای شناسایی شده	ر	تد	م	ا	تو	فعال	س	ک	ح	ت
	سازه سازی تحولات	وین دستورا لعل	یزبانی رخ داده ۱	ستفاده از ورزش	سعه بین‌المللی	یت‌های خیریه	فیران ورزشی	سب کرسی‌ها	ضور ورزش کاران در جلس ات	نظیم تفاهم نامه
رسانه‌سازی تحولات	۱	۴ ۰/۱	۱ ۰/۴	۴ ۲/۴	۲	۱/۱۶ ۰	۱ ۰/۳	۱ ۰/۱	۱ ۰/۲	۵ ۰/۱
تدوین دستورالعمل	۵ ۲/۱	۱	۱ ۰/۴	۴ ۳/۶	۳	۱/۱۸ ۰	۱ ۰/۲	۱ ۰/۳	۱ ۰/۴	۵ ۱/۱

۴	۳	۴	۴	۱۸۶	۱	۹	۱	۱	۱	میزیانی رخدادها
۰/		۸/۸	۴/۷	۰	۱/	۷/۳		۷/۴	۷/۴	
۵	۱	۱	۱	۱۸۸	۱	۱	۱	۲	۴	استفاده از ورزش
	۰/۲	۰/۴	۰/۱	۰			۰/۲	۰/۸	۰/	
۲	۲	۲	۱	۱۱۱	۱	۱	۸	۳	۵	توسعه بین‌المللی
	۰/۵	۰/۵	۰/۱	۰			۰/۸	۰/۳	۰/	
۱	۴	۴	۴	۱	۰	۵	۱	۵	۲	فعالیت‌های خبریه
۰/۵	۲/۴		۴/۷		۹/۹	۵/۵	۱/۶	۵/۵	۶/۵	
۳	۸	۶	۱	۲۳	۰	۰	۲	۳	۶	سفیران ورزشی
۰/۳	۴/۹			۰	۹/۹	۹/۹	۰/۳	۸/۳	۷/۹	
۵	۲	۱	۱	۲۵	۴	۱	۱	۶	۰	کسب کرسی‌ها
۰/۷	۰/۸		۰/۶	۰		۷/۴	۰/۱	۷/۹	۹/۹	
۵	۱	۵	۱/۲	۰/۴	۴	۳	۳	۱	۳	حضور ورزشکاران در جلسات
۲/		۳/۷	۰			۸/۳	۰/۳	۷/۴	۸/۳	
۱	۴	۷	۳	۱۶۶	۵	۱/۲	۱/۵	۶	۲	تنظیم تفاهم‌نامه
	۰/	۱/۵		۶	۰/	۰	۲	۰/۶		

پس از مشخص شدن ماتریس زوجی و مقایسه دوتایی متغیرهای شناسایی شده، اولویت‌بندی متغیرها بر اساس وزن نسبی محاسبه شد. برای محاسبه وزن نسبی از روش‌های مختلفی استفاده می‌شود، از میان این روش‌ها، بیشتر از روش بردار ویژه استفاده شده است، اما در صورتی که ابعاد ماتریس‌ها زیاد باشند محاسبه‌ی مقادیر و بردارهای ویژه طولانی و وقت‌گیر خواهد بود. به همین دلیل، پروفیسور ساعتی به ارایه چهار روش تقریبی زیر می‌پردازد: مجموع سطری، مجموع ستونی، میانگین حسابی و میانگین هندسی. در این پژوهش از روش میانگین هندسی استفاده شده است. در این روش برای محاسبه وزن نسبی گزینه‌ها ابتدا میانگین هندسی سطرهای ماتریس معیار را به دست می‌آوریم و سپس آن‌ها را نرمال می‌نماییم. در ادامه وزن نسبی متغیرهای شناسایی شده براساس میانگین هندسی در جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۷. نتایج نهایی AHP، به منظور اولویت بندی ابزارهای دیپلماسی ورزشی

رتبه	وزن نسبی (بر اساس میانگین هندسی)	متغیرهای فرعی مرتبط	متغیر اصلی
۱	۰/۳۴۶	حضور ورزشکاران، مربیان، مدیران ورزشی و... در جلسات تصمیم گیری مرتبط با دیپلماسی	وزن دهی و اولویت بندی ابزارهای دیپلماسی ورزشی
۲	۰/۲۸۱	تنظیم دستورالعمل ها و تفاهم نامه های بین المللی ورزشی بین دستگاه دیپلماسی و دستگاه ورزش	
۳	۰/۲۷۷	رسانه سازی بین المللی تحولات ورزشی داخل کشور	
۴	۰/۲۴	میزبانی رخدادهای بین المللی ورزشی	
۵	۰/۲۱۵	کسب کرسی های بین المللی	
۶	۰/۱۸۳	استفاده از ورزش برای معرفی تغییرات مثبت داخلی به افکار عمومی جهان	
۷	۰/۱۷۸	تدوین دستورالعمل اجرایی-رفتاری هیئت های ورزشی اعزامی به رخدادهای بین المللی	
۸	۰/۱۶۴	توسعه بین المللی سازمان های ورزشی داخلی	
۹	۰/۱۲	سفیران ورزشی	
۱۰	۰/۱۱۴	شرکت ورزشکاران در فعالیت های خیریه و بین المللی	

همان طور که در جدول فوق نشان داده شده است، متغیر "حضور ورزشکاران، مربیان، مدیران ورزشی و... در جلسات تصمیم گیری مرتبط با دیپلماسی" با وزن نسبی ۰/۳۴۶، مهمترین ابزار معرفی شده دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، و متغیر "شرکت ورزشکاران و چهره های مطرح ورزشی در فعالیت های خیریه و بین المللی" با وزن نسبی ۰/۱۱۴، کم اهمیت ترین ابزار معرفی شده دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی کشورمان می باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

برخلاف دیپلماسی سنتی که مجاری خاص خود را داشته و ابزاری محدود در اختیار دارد، دیپلماسی عمومی و به‌خصوص دیپلماسی ورزشی با استفاده از ابزارهای متنوع قابل اعمال است. روش‌ها و سازوکارهایی که به‌وسیله آن‌ها می‌توان از ورزش و قابلیت‌های ورزشی در خدمت دیپلماسی بهره‌برداری کرد، متفاوت است. نگاهی تاریخی به رویدادهای ورزشی نشان می‌دهد که کارکرد ورزش فقط در میدان ورزش نیست. به جرأت می‌توان گفت، امروزه ورزش تمامی مرزهای تعریف شده همچون نژاد، زبان، دین، مذهب و سطح اجتماعی در قالب یک چارچوب مشخص از فعالیت بدنی با قوانین واحد و مخصوص به خود را در نور دیده است و جذابیت‌های آن، ملل مختلف را به تعامل با یکدیگر ترغیب کرده و مفهوم نوینی در عرصه روابط بین کشورها و ملت‌ها را تحت عنوان دیپلماسی ورزشی ایجاد کرده است. یکی از کارکردهای این دیپلماسی جذاب آن است که با مدنظر قراردادن ارزش‌های ملی کشورها موجب جذب گروه‌های مردمی، توسعه ورزش و روابط بین‌الملل می‌شود. واقعیت آن است که دیپلماسی ورزشی می‌تواند به محدوده‌ای دست پیدا کند که دیپلماسی‌های دیگر توان رسیدن به آن را ندارند. پژوهش‌های مختلفی از کارکردهای دیپلماسی ورزشی به عنوان ابزاری قدرتمند سخن به میان آورده‌اند، و مفهوم همه کارکردها حاکی از آن است که دیپلماسی ورزشی مجموعه‌ای استراتژیک و تاکتیک‌های جدید دیپلماتیک است که در خدمت دستگاه سیاست خارجی می‌گیرد. در این زمینه دولت‌ها، ورزش را یکی از مهم‌ترین ابزارها برای بهبود وجهه و تصویر یک کشور می‌دانند. بنابراین در راستای مطالعه دیپلماسی ورزشی مطالعه عواملی همچون نقش دولت در ورزش، جهانی شدن ورزش، جایگاه سیاست خارجی کشورها، ورزش و روابط بین‌الملل ... مورد توجه قرار گرفته است. از این رو ضرورت دارد تا با در نظر گرفتن توانایی‌های جمهوری اسلامی ایران، استراتژی مدون و تعریف مشخصی از جایگاه و مفهوم دیپلماسی ورزشی ارائه شود. بر این اساس در این پژوهش به شناسایی ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران پرداخته شد. نتایج پژوهش نشان داد که متغیرهای رسانه‌سازی بین‌المللی تحولات ورزشی داخل کشور و توسعه بین‌المللی سازمان‌های ورزشی داخلی می‌تواند از ابزارهای دیپلماسی ورزشی کشور باشد که این نتایج با نتایج پژوهش‌های بخشی‌چناری و همکاران (۱۳۹۷) با عنوان نقش دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و مین و چوی (۲۰۱۹) در تحقیق خود با عنوان همکاری‌های ورزشی بین دو گره به این نتیجه رسیدند که رویدادهای ورزشی بین این دو کشور، به‌عنوان ابزاری برای همکاری‌های سیاسی بوده است همخوانی داشت (۸، ۱۲). در تفسیر نتایج این قسمت می‌توان گفت که سیاست‌ها و کارکردهای رسانه‌ای، نقش اساسی در پُررنگ کردن نقش ورزش به عنوان ابزاری برای تصمیم‌گیری‌های دیپلماتیک در سیاست خارجی کشورها دارد. در واقع زمانی که رویدادی ورزشی در صحنه ملی و بین‌المللی اتفاق می‌افتد، دیپلمات‌ها و رهبران سیاسی آن واقع را از طریق رسانه‌ها دنبال می‌کنند، بنابراین می‌توان با انعکاس مثبت

تحولات ورزشی داخل کشور از طریق رسانه، از رسانه‌ها به‌مانند بازیگران نوین دیپلماتیک و به‌عنوان ابزاری تاثیرگذار در اختیار دستگاه دیپلماسی و دستگاه ورزش بیشترین بهره را برد.

دیگر نتایج پژوهش نشان داد استفاده از ورزش برای معرفی تغییرات مثبت داخلی به افکار عمومی جهان از طریق میزبانی رخدادهای بین‌المللی ورزشی نیز یکی دیگر از ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد که این قسمت از نتایج نیز با نتایج تحقیق دیکسون و همکاران (۲۰۱۹) که معتقد بودند ورزش و رویدادهای ورزشی نقش مهمی در تقویت و توسعه روابط دیپلماتیک بین کشورها و ایجاد صلح در جهان ایفا می‌کند و تحقیق بخشی‌چناری (۱۳۹۷) و پیمان‌فر (۱۳۹۵) که افزایش برند ملی، تقویت و همبستگی هویت ملی، شکل‌دهی مثبت به افکار عمومی و... را از مهم‌ترین راهبردهای دیپلماسی ورزشی جمهوری اسلامی می‌دانست همخوانی داشت (۱۱، ۸، ۱۸). با توجه به دیدگاه نخبگان و اندیشمندان و در تفسیر این قسمت از نتایج باید اذعان داشت که ابتدا باید دید یک کشور از دیپلماسی ورزشی چه هدفی را دنبال می‌کند و با دانستن این موضوع، اهداف دیپلماسی ورزشی یک کشور را شناخت. برای مثال کشور آلمان بیشتر به دنبال معرفی خود، جذب گردشگر و توسعه اقتصادی است. بعضی کشورها مانند کشورهای کوچک حوزه خلیج فارس می‌خواهند با دیپلماسی ورزشی خود را مطرح کنند، این کشورها با خرید ورزشکاران کشورهای دیگر و کسب مدال در المپیک نام آن کشور را در حوزه روابط بین‌الملل مطرح کنند. بعضی کشورها مانند آلمان شرقی چون در داخل کشور درگیر عقب‌ماندگی‌هایی از دیپلماسی ورزشی جهت هویت‌سازی استفاده کرد و در دوره‌های مختلف المپیک مقام‌های برتر را در اختیار داشت. با این تفاسیر باید گفت که کشور ما نیازی به هویت‌سازی ندارد چون آنقدر هویت غنی و تمدن طولانی دارد که در این زمینه کمبودی احساس نمی‌شود و از طرفی هم خیلی به دنبال منافع و مطامع سیاسی نیست؛ لذا دیپلماسی ورزشی جمهوری اسلامی ایران باید به عنوان ابزاری در خدمت معرفی جاذبه‌های ایران، کسب درآمد اقتصادی از طریق محصولات و ارائه خدمات ورزشی، جذب جهانگرد و ایجاد زمینه بهتر برای گفتگو ملل و اقوام باشد.

همچنین نتایج نشان داد که تدوین دستورالعمل اجرایی- رفتاری هیئت‌های ورزشی اعزامی به رخدادهای بین‌المللی، شرکت ورزشکاران در فعالیت‌های خیریه و بین‌المللی، سفیران ورزشی، حضور ورزشکاران، مربیان، مدیران ورزشی و... در جلسات تصمیم‌گیری مرتبط با دیپلماسی، تنظیم دستورالعمل‌ها و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی ورزشی بین دستگاه دیپلماسی و دستگاه ورزش از ابزارهای دیپلماسی ورزشی موفق می‌باشد. این نتایج با نتایج پژوهش بخشی‌چناری و همکاران (۱۳۹۸)، که در تحقیق خود به ارائه راهکارهایی برای توانمندسازی و ارتقای دیپلماسی ورزشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران پرداخته بودند و همچنین پژوهش‌های راسخ و جوادی‌پور (۱۳۹۶) با عنوان نقش ورزش در پیش‌برد سیاست‌های فرهنگی- اجتماعی جمهوری اسلامی ایران و پیمان‌فر (۱۳۹۵) و همچنین تحقیق کویبرسکی (۲۰۱۷) با عنوان دیپلماسی ورزشی کشور نروژ همخوانی داشت (۹، ۱۷، ۱۸، ۱۴). در

تفسیر این قسمت از پژوهش می‌توان بیان کرد که پس از گذشت ۴ دهه از انقلاب شکوهمند اسلامی، سیاستمداران عرصه روابط دیپلماتیک کشور همچنان درک مناسبی از قدرت دیپلماتیک ورزشکاران، مربیان، داوران و... ندارند و در جلسات مرتبط با دیپلماسی از آن‌ها استفاده نمی‌کنند. هنوز به رغم استفاده ابزاری سایر کشورها از ورزش برای رساندن پیام خود به جامعه جهانی، این موضوع در دستگاه دیپلماسی کشور همچنان عقیم مانده است. بنابراین افزایش شناخت و آگاهی تصمیم‌گیران سیاسی از جایگاه ورزشکاران و مربیان، می‌تواند از آن‌ها به عنوان عناصر قدرت و ابزار دیپلماتیک در روابط بین‌الملل استفاده کند. به نظر می‌رسد یکی از راهکارهای توسعه ارتباطات بین‌الملل از طریق ورزش، اعزام ورزشکاران به عنوان نمایندگان کشور به مجامع بین‌المللی و آشنایی آن‌ها با ساختار سیاسی ورزشی این مجامع، و در مقابل دعوت از افراد سرشناس مجامع بین‌المللی به ایران برای دیدار با مسئولان بلندپایه کشورمان می‌باشد تا در جریان حمایت‌های آن‌ها از ورزش قرار بگیرند که همین خود می‌تواند بستری مناسب برای تعامل بیشتر ایران با سایر کشورها شود. در نهایت نتایج تحقیق نشان داد که کسب کرسی‌های بین‌المللی نیز می‌تواند از ابزارهای مهم دیپلماسی ورزشی جمهوری اسلامی ایران برای دستیابی به اهداف منطقه‌ای و جهانی باشد که این قسمت از نتایج نیز با نتایج تحقیق خبیری (۱۳۹۳) که در مطالعه خود با عنوان بررسی جایگاه ورزش در دیپلماسی عمومی جمهوری اسلامی ایران و نتایج فولرتون و همکاران (۲۰۱۸) که در تحقیق خود از دیپلماسی ورزشی به‌عنوان ابزاری برای خروجی‌های دیپلماتیک یاد کرده بودند و پژوهش پیگمن^۱ (۲۰۱۴) که در تحقیق خود به ورزش بین‌الملل و بعد عمومی دیپلماسی پرداخته بودند همخوانی داشت (۱۳، ۱۴، ۱۹). در تفسیر نهایی نتایج پژوهش می‌توان گفت که دادن پست و عضویت‌های افتخاری به نمایندگان و معرفی قهرمانان ورزشی جهان و المپیک به مجامع بین‌المللی از جمله اقداماتی است که می‌تواند در زمینه تصاحب کرسی‌ها کمک کننده باشد. البته باید خاطر نشان کرد که در مدیریت کلان کشور در حوزه دیپلماسی ورزشی نسبت به این عوامل در کسب کرسی‌های بین‌المللی ورزش هیچ‌گونه توجهی انجام نگرفته است. از این‌رو در انتخاب نمایندگان برای تصاحب کرسی‌های بین‌المللی ورزشی باید دقت زیادی صورت بگیرد تا افرادی انتخاب گردند که آشنایی کافی و کامل به این عوامل مؤثر داشته باشند؛ لذا آموزش افراد مجرب برای کسب کرسی‌ها، نیاز امروز ورزش کشور در حوزه بین‌الملل است.

در این راستا و با توجه به نتایج این پژوهش، جمهوری اسلامی ایران به دلیل توان بالقوه ورزشی کشور می‌تواند با شکل دادن به دیپلماسی ورزشی خود از ورزش و رویدادهای ورزشی به عنوان ابزاری برای پیشبرد اهداف خود در سطح بین‌المللی بهره‌مند شود. همچنین از طریق دستاوردها و پیروزی‌های قهرمانان و ورزشکاران، فراهم کردن بستر مناسبی برای حضور پررنگ ورزشکاران، مربیان و مدیران ورزشی در جلسات تصمیم‌گیری مرتبط با دیپلماسی، استفاده از آن‌ها به عنوان سفیران ورزش جمهوری اسلامی ایران، در کنار دستورالعمل‌های مدون هیئت‌های ورزشی

^۱ . Pigman

اعزامی به مسابقات برون مرزی و البته کسب کرسی‌های بین‌المللی توسط افراد توانمند به گسترش دیپلماسی ورزشی به‌عنوان ابزاری برای توسعه روابط صلح‌آمیز بین‌المللی و رساندن پیام کشورمان به سایر ملت‌ها توجه ویژه‌ای شود. در ارتباط با کسب کرسی‌های بین‌المللی نیز که یکی از ابزارهای مهم و راهبردهای مناسب جهت رشد و توسعه دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد پیشنهاد می‌شود که اتاق فکری متشکل از ورزشکاران و قهرمانان بین‌المللی و همچنین افراد دارای کرسی‌های مهم در سازمان‌های بین‌المللی ورزشی و غیرورزشی (چه در گذشته، چه در حال) تشکیل شود و یا تشکلی در راستای مشاوره و کسب هر چه بیشتر کرسی‌های بین‌المللی راه‌اندازی شود. همچنین با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود از آنجا که وزارت امور خارجه کشورمان مجموعه قابل توجهی از نمایندگان در سرتاسر دنیا دارد لذا پیشنهاد می‌شود، در انتخاب سفیر در کشورهایی که مقر سازمان‌های بین‌المللی ورزشی است (مانند مالزی و سوئیس)، شاخص‌های علاقه‌مندی و تخصص سفیران به امورات ورزشی را مدنظر قرار دهد. همچنین پیشنهاد می‌شود که به سفرای کشورمان در جهت همکاری با فدراسیون‌های ورزشی و تعاملات سیاسی با کشورهای مربوطه آموزش‌های لازم و تخصصی ارائه شود. در نهایت پیشنهاد می‌شود با توجه به شرایط کنونی کشور به لحاظ سیاسی، آگاهی و درک مدیران عالی رتبه سیاسی در کنار علاقه‌مندی آن‌ها به ورزش و رشته‌های ورزشی، می‌توان آن‌ها را ترغیب کرد تا برنامه‌ای خاص و استراتژیک برای دیپلماسی ورزشی در دستگاه وزارت خارجه مدون نمایند. مفهوم‌سازی و پیداکردن جایگاه دیپلماسی ورزشی در کنار گفتمان‌سازی (برگزاری کارگاه‌ها، برگزاری همایش‌ها و تهیه مقالات و کتب و...، جلسات هم‌اندیشی و سخنرانی‌ها) می‌تواند راه را برای استفاده هر چه بیشتر از این دیپلماسی جذاب به‌عنوان ابزاری برای توسعه تعاملات دیپلماتیک و پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران در منطقه و جهان هموار کند.

Identifying the tools of sports diplomacy to advance the political goals of the Islamic Republic of Iran

Amin Reza Bakhshi Chenari ^{*1}, Mahmoud Goodarzi ², Seyed Nasrollah Sajjadi ³,
Majid Jalali Farahani ⁴

(Recive: 2019/08/01; Accept: 2019/11/17)

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to identify the tools of sports diplomacy to advance the political goals of the Islamic Republic of Iran.

Methodology: The research process involved two steps. The first step of the research involved qualitative research (Documents available in libraries and websites, Study of scientific articles in domestic and foreign journals, books, and tools for interviewing university professors and elites). The second step of the study involved quantitative research of the descriptive-analytical type (using Delphi method and AHP). The statistical population in the qualitative section was all managers and experts in the field of sports diplomacy. In qualitative methods, the number of samples is not predetermined. As a result, the interview was continued until the theoretical saturation research topic was reached, thus, both targeted and snowball sampling methods were used at this stage. In the quantitative section and in the Delphi, the statistical population included 20 academic elite professors who specialize in sport management, political science, and strategic management. In the AHP section, the statistical population consisted of experts and interviewers in the Delphi who were with the subject using the non-probability sampling method. The process of data analysis in the qualitative section consisted of conducting and editing interviews, coding opinions, classifying opinions into identical conceptual groups, and interpreting research concepts. In the Delphi section, Delphi questionnaire was used to remove unnecessary variables. In the AHP method, AHP MASRET software was used to rank research variables.

---

¹ Phd Sport management, University of Tehran. Corresponding Author: Aminchenari@gmail.com

² Professor of Sport Management, University of Tehran

³ Professor of Sport Management, University of Tehran

⁴ Associate Professor of Sport Management University of Tehran.

Results: The results showed that the formulation of the executive-behavioral guidelines of the expeditionary sports committees to international events, hosting international events, using sport to introduce positive internal change to world public opinion, participation of athletes in charity and international activity, sports ambassadors, obtain international seats, etc. One of the most important tools of sports diplomacy was to achieve the international goals of the Islamic Republic of Iran.

Conclusion: According to the findings, it can be said that the Islamic Republic of Iran, due to its sports potential, can use sport and sport events as a tool to advance its goals internationally by shaping its sports diplomacy.

Key words: Sports Diplomacy, Delphi Method, Foreign Policy.

ambassadors, Obtain international seats, and..., One of the most important tools of sports diplomacy was to achieve the international goals of the Islamic Republic of Iran.

Conclusion: According to the findings, it can be said that the Islamic Republic of Iran, due to its potential of sports potential, can use sport and sport events as a tool to advance its goals internationally by shaping its sports diplomacy.

Key words: Sports Diplomacy, Delphi Method, Foreign Policy.

منابع

1. Khani, M.H (2015). Cultural diplomacy and its place in the foreign policy of countries. *Journal of Political Science*, 2(4): 135-148. (Persian).
2. Simbor, R., Moghimi, A.A (2015). National Interest and Indicators of Cultural Diplomacy of the Islamic Republic of Iran. *Journal of World Politics*, 4 (1): 7-37. (Persian).
- 3- Dehshiri, M.R (2014). Cultural Diplomacy of the Islamic Republic of Iran, First Edition, Scientific and Cultural Inscription, Tehran. (Persian).
- 4- Bagheri, Y., Feizabadi, M., Nazarian, A. (2016). Modeling the Soft Components of Sport Diplomacy. *Journal of Sport Management*, 8(5): 797-821. (Persian).
- 5- Sarkhil, B (2016). Diplomacy in Qatar: From Conservative Impartiality to Intelligent Penetration. *Journal of Political Science*, 12(35): 127-156. (Persian).
- 6- Feizabadi, M. S., Khabiri, M., & Hamidi, M. (2013). "The Relationship between the Success of Countries at the Guangzhou 2010 Summer Asian Games and Demo-economic Factors". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 8(2): 369-374.
- 7- Pigman, G. A., Murray, S. (2014). Mapping the relationship between international sport and diplomacy. *Sport in Society*, 17(9): 1098-1118.
- 8- Bakhshi Chenari, A. R., Goodarzi, M., Sajjadi, S.N., Jalali Farahani, M. (2018). The role of sport diplomacy in foreign policy of Islamic Republic of Iran. *Journal of New Approaches to Sport Management*, (Persian).
- 9- Bakhshi Chenari, A. R., Goodarzi, M., Sajjadi, S.N., Jalali Farahani, M. (2019). Providing strategies for empowerment and promotion of diplomacy in foreign policy of the Islamic Republic of Iran. *Scientific Journal of Communication Management in Sports Media.*, 23(6): 80-90. (Persian).

10- Shariati Feizabadi, M., Nazemi, M. (2017). Designing the Concepts of the Peaceful Culture Culture in the Development of International Relations (Case Study of the Presidential Perspective on "The World Without Violence and Extremism"). *Journal of Social Cultural Strategy*, 24(6): 163-188. (Persian).

11- Marlene A. Dixon., Arden J. Anderson, Robert E. Baker, Pamela Hudson Baker, Craig Esherick (2019). Management in sport for development: examining the structure and processes of a sport diplomacy initiative. *International Journal of Sport Management and Marketing (IJSMM)*, 19 (4): 268-292.

12- Min, D., Choi, Y. (2019). Sport cooperation in divided Korea: an overstated role of sport diplomacy in South Korea. *Sport in Society*, 22(8): 1382-1395

13- Fullerton, J. Abdi, K. Talebpour, M. Ranjhesh, M. Nooghabi, H (2018). Converting sports diplomacy to diplomatic outcomes: introducing a sport diplomacy model. *Article resue guideline. International area studies review*. 1-17.

14- Kobireski, M. (2017). Sport diplomacy of Norway. *International studies interdisciplinary and cultur journal*, 20(3): 120-137.

15- De San Eugenio, J. Ginesta, X. Xifra, J. (2015). Peace, sport diplomacy and corporate social responsibility: a case study of football club Barcelona peace tour 2013, *soccer & society*, 1-14. DOI: 10.1080/14660970-2015.

16- Shariati Feizabadi, M (2015). Designing and Modeling the Components of Sport Diplomacy in the Development of International Relations. Doctoral dissertation, Faculty of Physical Education, University of Tehran. (Persian).

17- Rasekh, N., Javadipour, M. (2017). The role of sport and the development of sport diplomacy in advancing socio - cultural policies and foreign relations of the Islamic Republic of Iran. *Sports Management Journal*, 9(4): 599-804. (Persian).

18- Peymanfar, M.H. (2016). Developing a strategic model for the development of sport diplomacy in the Islamic Republic of Iran, Ph.D. thesis, Kharazmi University, Faculty of Physical Education and Sport Sciences. (Persian).

19- Pigman, G. A. (2014). International sport and diplomacy public dimension governments, sporting federation and the global audience. *Diplomacy & statecraft*. 4(11): 94-114.

20- Allison, L. (2014). *The global politics of sport: the role of global institutions in sport*: Psychology Press.

21- Anastasovski, I. Stojanoska, T. Qazimi, A. (2013). Sport as substitute for diplomatic activities, *PESH*, 2(1): 79-82.

22- Houlihan, B. Zheng, J. (2014). Small states: sport and politics at the margin, the *International journal of sport policy and politics*. 2(11): 1-17.